

Új technológiák „jól-léti” hatásainak értékelése

Bajmócy Zoltán – Gébert Judit

Szegedi Tudományegyetem

Gazdaságtudományi Kar

Közgazdaságtani és Gazdaságfejlesztési Intézet

National Development Agency
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

The project is supported by the European Union
and co-financed by the European Social Fund.

A téma háttere

- A technológiai változással kapcsolatos közösségi döntések jelenlegi háttere:
 - A változás sebességének befolyásolása (gyorsítása)
- E szemléletmód akkor tűnik célszerűnek, ha:
 - A változási folyamatot determinisztikusnak véljük, vagy
 - A reáljövedelmet a hasznosság közelítéseként fogjuk fel, és
 - Csak az átlagos növekedést vizsgáljuk, az elosztást nem
- Pl. napjaink domináns utilitarista felfogásában
- Az elmúlt évtizedek vonatkozó kutatási eredményei:
 - A technológiai változás nem determinisztikus
 - A változás hatással lehet a jövedelem-elosztásra
 - Az technológiák társadalmi viszonyokat, ideológiákat kódolnak
 - Az új technológiák előre nem látható hatásokat generálnak (anyagi, morális, természeti környezetre vonatkozó stb.)
- Az utilitarista jólét-értelmezést jelentős kritikákkal illetik
 - Pl. Amartya Sen képesség szemlélete

Az előadás felépítése

1. A képesség szemlélet jólét értelmezése
2. A képesség szemlélet és a technológiai változás összekapcsolása
3. Az új technológiák jól-léti hatásainak értelmezése a képesség szemléletben
4. Mit tanulhat a képesség-szemlélet és mit a technológiai változás politikai gazdaságtana?
 - **Az előadás fókusza:** a technológiai változással kapcsolatos közösségi döntések jóléti közgazdaságtani alapjainak vizsgálata
 - **Kutatási kérdés:** Mit tanulhat egymástól a képességszemlélet és a technológiai változás politikai gazdaságtana?

Jólét vs. „jól-lét”

- Olyan életet élni, amelyet jó okkal értékesnek tartunk (az emberek különböző dolgokat tarthatnak értékesnek)
- **Instrumentális szabadságok** (mit tudunk felhasználni céljaink elérése érdekében) – pl. jövedelem, szavazati jog...
- **Átváltási tényezők** (mit tudunk ténylegesen elérni az instrumentális szabadságaink révén) – pl. egyéni különbségek, közszolgáltatások, családon belüli elosztás...
 - Functionings (értékes cselekedetek és létállapotok)
 - Capabilities (képesség): a ténylegesen megvalósítható lehetőségek halmaza
- **Saját ügyeink tevékeny előmozdítása** (agency):
 - Az ember mint aktív cselekvő (agent vs. patient)
 - A képességek halmazának értéke \neq a választott cselekedettel (a választási lehetőség maga is értékkel bír)

A képesség szemlélet és a technológiai változás összekapcsolása

- A képesség szemlélet eredetileg nem foglalkozik vele
- A megközelítés egyik kritikája:
 - Az „agency” gyakorlati korlátai
 - Ezek közül az egyik legfontosabb a technológia
- A két terület összekapcsolása új keletű, de növekvő intenzitású
- A vonatkozó írások néhány jellegzetessége:
 - Általában a CA alkalmazása a mérnöki tudományokban
 - Általában az egyéni képességek állnak a középpontban
 - Általában egyes konkrét technológiai területeket vizsgálnak

A technológiai változás és a „jól-lét” kapcsolata

Instrumentális szabadságok	A lehetőségek értékes cselekedettké és létállapotokká konvertálása	Saját ügyeink tevékeny előmozdítása
Megváltoztatja a rendelkezésre álló erőforrások mennyiségét és elosztását.	Bizonyos egyének (csoportok) esetén hozzájárul a képességek kiteljesítéséhez, míg más egyének (csoportok) esetén nem, vagy akár azok erodálódását is eredményezheti.	A technológiai rendszerek jelentősen csökkenthetik az ügyeinek tevékeny előmozdítására való képességet.
	A rendelkezésre álló erőforrások egy részét a „mellékhatások” elleni védekezésre kell fordítani.	Az egyének (csoportok) képessége különbözhet a tekintetben, hogy mennyiben tudnak alkalmazkodni az új technológiák által életre hívott szituációhoz.
		A létrehozott új képességek morális megítélésének szükségessége.

Forrás: saját szerkesztés

Mit tanulhat...

A képesség szemlélet?

- Egyes komponensek kapcsán árnyaltabb képet nyerhetünk:
 - „Agency” korlátai
 - Konverziós faktorok

A technológiai változás közgazdaságtana?

- Politikai gazdaságtannak lenni
- A technológiai változás során
 - Közösségi döntésekre van szükség
 - Tere van a közösségi döntéseknek
- A technológiai változással kapcsolatos döntések meghozatali módjának felülvizsgálata

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

E-mail:

bajmocyz@eco.u-szeged.hu

Jelen előadás az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Jelen kutatási eredmények megjelenését „Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával” című, TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 azonosítószámú projekt támogatja. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.